

Фондовий ринок: сучасний стан та перспективи розвитку

Заволока Л.О.

старший викладач кафедри фінансів
суб'єктів господарювання та страхування
Університету митної справи та фінансів

Лінник А.О.

студент
Університету митної справи та фінансів

Колесник Д.С.

студент
Університету митної справи та фінансів

У статті проаналізовано особливості функціонування фондового ринку України, а також обґрунтовано напрями підвищення його ліквідності та ефективності. Проведено аналіз основних тенденцій та закономірностей розвитку фондового ринку, динаміки обсягів торгів. Зроблено висновки щодо подальшого розвитку фондового ринку в Україні, а також надано декілька рекомендацій, покликаних поліпшити стан фондового ринку в майбутньому.

Ключові слова: фондовий ринок, цінні папери, фондові біржі, акція, облігація, біржа, біржові контракти.

Заволока Л.О., Линник А.О., Колесник Д.С. ФОНДОВЫЙ РЫНОК: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

В статье проанализированы особенности функционирования фондового рынка Украины, а также обоснованы направления повышения его ликвидности и эффективности. Проведен анализ основных тенденций и закономерностей развития фондового рынка, динамики объемов торгов. Сделаны выводы относительно дальнейшего развития фондового рынка в Украине, а также предоставлено несколько рекомендаций, призванных улучшить состояние фондового рынка в будущем.

Ключевые слова: фондовый рынок, ценные бумаги, фондовые биржи, акция, облигация, биржа, биржевые контракты.

Zavoloka L.A., Linnik A.O., Kolesnik D.S. STOCK MARKET: MODERN STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The article analyzes the peculiarities of functioning of the stock market of Ukraine, as well as substantiates directions for increasing its liquidity and efficiency. An analysis of the main tendencies and patterns of stock market development, dynamics of volumes of trades has been analyzed. Conclusions are made regarding the further development of the stock market in Ukraine, as well as several recommendations aimed at improving the stock market situation in the future.

Keywords: stock market, securities, stock exchanges, stock, bond, exchange, exchange contracts.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Фондовий ринок України перебуває сьогодні у стані, який забезпечує його перехід зі сфери обслуговування обігу капіталів у самостійний сектор економіки, адже одним з основних індикаторів стану економіки будь-якої країни є фондовий ринок, що дуже гостро реагує на будь-які зміни в державі. Ефективність функціонування фондового ринку залежить передусім від міцної інфраструктури, що створює належні умови для випуску та подальшого обігу цінних паперів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні, методологічні та практичні аспекти розвитку фондового ринку України досліджувалися у працях К. Адамової, І. Бланка, М. Денисенка, В. Загорського, Б. Койлі, В. Ляшенка, М. Плахтія, Р. Розена, Г. Терещенка, А. Ткача і багатьох інших учених.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проте питання, які розглядалися у цих працях щодо рівня розвитку фондового ринку України, залишаються актуальними для подальших досліджень, тому що ринок цінних паперів перебуває у постійному

динамічному русі, який необхідно простежувати, аналізувати і щодо якого слід робити прогнози на майбутнє.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є узагальнення ключових аспектів розвитку фондового ринку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. На фондовому ринку України мають обіг цінні папери в документарній та бездокументарній формах, іменні та на пред'явника. Для укладення на фондовій біржі чи на організаційно оформленому позабіржовому ринку угод щодо цінних паперів, які випущені в документарній формі, цінні папери знерухоплюються в депозитарії, які їх обслуговують.

У разі відчуження знерухомлених іменних цінних паперів право власності переходить до нового власника з моменту зарахування їх на рахунок власника у зберігача. Права на участь в управлінні, одержання доходу тощо можуть бути реалізовані з моменту внесення змін до реєстру власників іменних цінних паперів. Право власності на цінні папери на пред'явника, випущені в документарній формі, переходить до нового власника з моменту передачі (поставки) цінних паперів. У разі відчуження знерухомлених цінних паперів на пред'явника право власності на цінні папери переходить до нового власника з моменту зарахування їх на рахунок власника у зберігача.

Організований ринок представлений в Україні сімома фондовими біржами та двома торговельно-інформаційними системами. Серед фондових бірж України слід назвати Українську фондову біржу (УФБ), Українську міжбанківську валютну біржу (УМВБ), Київську міжнародну фондову біржу (КМФБ). Фондові біржі функціонують на території України у вигляді акціонерних товариств. Вони зосереджують попит і пропозицію цінних паперів, сприяють формуванню їхнього ринкового курсу і здійснюють свою діяльність відповідно до чинного законодавства України, статутів і правил біржової торгівлі. Фондові біржі створюються торговцями цінними паперами, які мають дозвіл на здійснення комерційної і комісійної діяльності по цінних паперах.

Одним з основних джерел інформації щодо стану розвитку ринків цінних паперів, що розвиваються, для міжнародних інвесторів є дані, які збираються та поширюються міжнародною рейтинговою агенцією Standard & Poor's. За класифікацією Standard & Poor's Україну віднесено до групи Frontier markets (граничний ринок), куди, крім України, входять ще 36 країн (зокрема, Румунія, Словенія, Кіпр, Панама). Frontier markets – це ринки, які є невеликими порівняно з Emerging markets (від англ. «ринки, що розвиваються») [1, с. 361].

Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів, зареєстрованих Національною комісією із цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) у січні 2018 р., становив 3,8 млрд. грн., що більше на 757 млн. грн. порівняно з відповідним періодом 2017 р. (3,02 млрд. грн.). Протягом січня 2018 р. Комісією зареєстровано дев'ять випусків акцій на суму 289,9 млн. грн. (табл. 1). Порівняно з аналогічним періодом 2017 р. обсяг зареєстрованих випусків акцій зменшився на 2 млрд. грн.

Значні за обсягом випуски акцій, які суттєво вплинули на загальну структуру зареєстрованих випусків акцій протягом зазначеного періоду, зареєстровано для збільшення статутного капіталу, зокрема ПАТ «Чернігівський річковий порт» та ПАТ «Банк Січ».

Комісією протягом січня 2018 р. зареєстровано 11 випусків облігацій підприємств на суму 954,7 млн. грн. (табл. 2). Порівняно з аналогічним періодом 2017 р. обсяг зареєстрованих випусків облігацій підприємств збільшився на 735 млн. грн.

Протягом січня 2018 р. Комісією не зареєстровано випусків опціонних сертифікатів. Протягом відповідного періоду 2017 р. не зареєстровано випусків опціонних сертифікатів. Протягом січня 2018 р. обсяг випуску інвестиційних сертифікатів пайових інвестиційних фондів, зареєстрованих Комісією, становив 310 млн. грн., що більше на 206 млн. грн. порівняно з даними за аналогічний період 2017 р.

Впродовж січня 2018 р. обсяг випуску акцій корпоративних інвестиційних фондів, зареєстрованих Комісією, становив 2,23 млрд. грн., що більше на 1,8 млрд. грн. порівняно з даними за аналогічний період 2017 р. З початку реє-

Таблиця 1

Обсяг та кількість випусків акцій, зареєстрованих НКЦПФР протягом січня 2017 р. [2]

Період	Обсяг випуску акцій, млн. грн.	Кількість випусків, шт.
Січень	289,86	9
Усього	289,86	9

Таблиця 2

Обсяг та кількість випусків облігацій підприємств, зареєстрованих НКЦПФР протягом січня року [2]

Період	Обсяг випуску облігацій підприємств, млн. грн.				Кількість випусків, шт.
	Підприємства (крім банків та страхових компаній)	Банки	Страхові компанії	Загальний обсяг зареєстрованих випусків	
Січень	954,69	0,00	0,00	954,69	11
Усього	954,69	0,00	0,00	954,69	11

Таблиця 3

Обсяг біржових контрактів із цінними паперами на організаторах торгівлі протягом січня 2018 р., млн. грн. [2]

	ПФТС	Перспектива	УБ	УМВБ	Усього
Січень	6382,73	11192,6	3911,33	3,02	21489,67
Усього	6382,73	11192,6	3911,33	3,02	21489,67

Таблиця 4

Обсяг біржових контрактів із цінними паперами на організаторах торгівлі з розподілом за видом фінансового інструмента протягом січня 2018 р., млн. грн. [2]

	Акції	Облігації підприємств	Державні облігації України	Інвестиційні сертифікати	Деривативи	Усього
Січень	209,34	708,08	20106,31	16,48	449,47	21489,67
Усього	209,34	708,08	20106,31	16,48	449,47	21489,67

страції станом на 31.01.2018 кількість зареєстрованих корпоративних та пайових інвестиційних фондів становила 2 342 інституту спільного інвестування, з них:

- 544 – корпоративних інвестиційних фондів;
- 1 798 – пайовий інвестиційний фонд.

Фондовий ринок у тій чи іншій країні характеризується, насамперед, обсягом біржової торгівлі цінними паперами, кількістю цінних паперів, що перебувають в обігу на фондових біржах.

За результатами торгів на організованому ринку протягом січня обсяг біржових контрактів із цінними паперами становив 21,5 млрд. грн. Протягом січня 2018 р. порівняно з даними аналогічного періоду 2017 р. обсяг біржових контрактів із цінними паперами на організаторах торгівлі збільшився на 49,4%, або на 7,1 млрд. грн. (січень 2017 р. – 14,3 млрд. грн.).

Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на організаторах торгівлі протягом зазначеного періоду зафіксовано з державними облігаціями України – 20,1 млрд. грн. (93,6% від загального обсягу біржових контрактів на організаторах торгівлі протягом січня-грудня поточного року) (табл. 4).

На організаційно оформленому ринку протягом січня 2018 р. спостерігалася консолідація торгівлі цінними паперами на двох фондових біржах – «Перспектива» та «ПФТС», що становило 81,8% вартості біржових контрактів (табл. 5).

Якщо робити загальний огляд фондового ринку України, то, за останніми даними, частка операцій із цінними паперами, які вільно обертаються на фондовому ринку, не перевищує 10,96% від його загального обігу.

За даними Національної комісії із цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР), загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів у січні 2018 р. становив 3,8 млрд. грн., що більше на 757 млн. грн. порівняно з відповідним періодом 2017 р. (3,02 млрд. грн.) [2]. Протягом січня 2018 р. Комісією зареєстровано дев'ять випусків акцій на суму 289,9 млн. грн. та 11 випусків облігацій підприємств на суму 954,7 млн. грн.

Фондовий ринок в тій чи іншій країні характеризується, насамперед, обсягом біржової торгівлі цінними паперами, кількістю цінних паперів, що перебувають в обігу на фондових біржах. За результатами торгів на організованому ринку протягом січня обсяг біржових контрактів із цін-

Таблиця 5

Обсяг біржових контрактів на організаторах торгівлі з розподілом за видом фінансового інструменту (у розрізі організаторів торгівлі) протягом січня 2018 р., млн. грн. [2]

Організовані торгівлі	Акції	Облігації підприємств	Державні облігації України	Інвестиційні сертифікати	Деривативи	Усього
ПФТС	8,00	117,49	6257,24	0,00	0,00	6382,73
Перспектива	0,00	20,61	11135,69	16,01	20,28	11192,60
УБ	198,32	569,98	2713,38	0,46	429,19	3911,33
УМВБ	3,02	0,00	0,00	0,00	0,00	3,02
Усього	209,34	708,08	20106,31	16,48	449,47	21489,67

ними паперами становив 21,5 млрд. грн. Протягом січня 2018 р. порівняно з даними 2017 р. обсяг біржових контрактів із цінними паперами на організаторах торгівлі збільшився на 49,4%.

Найбільший обсяг торгів за фінансовими інструментами на організаторах торгів зафіксовано з державними облігаціями України – 20,1 млрд. грн., що становить 93,6% від загального обсягу біржових контрактів).

Висновки з цього дослідження. Дослідження сучасного стану національного фон-

дового ринку продемонструвало, що у цілому він має потужний потенціал розвитку. Напрями вдосконалення ринку повинні бути засновані на вирішенні виявлених проблем розвитку і можуть бути об'єднані в чотири основні групи:

- вдосконалення законодавчої бази;
- розвиток біржової інфраструктури;
- розширення участі в торгах і гармонізація його структури;
- вдосконалення інструментарію й нарощення капіталізації ринку в цілому.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цінні папери і фондовий ринок: навч. посіб. / О.С. Поважний, Н.С. Орлова, А.Л. Свечкіна. Львів: Магнолія 2010, 2014. 361 с.
2. Загальний огляд фондового ринку України за січень-лютий 2017 р. / Національний банк України. Генеральний департамент грошово-кредитної політики. URL: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=29A85F8982CB77AB019563CDA8D774F3?id=895095>.
3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/info>.
4. Інформаційне агентство «УНІАН». URL: <http://economics.unian.net>.
5. Левус Н. Перспективи розвитку фондового ринку України. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 42 с. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=783>.
6. Вітюк Н. Фондовий ринок України і перспективи його розвитку. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=1532>.
7. Улинець-Ходаківська В. Інтеграція України до єдиного ринку фінансових послуг ЄС. Україна Бізнес-ревью. 2016. № 5. С. 1.

REFERENCES:

1. Securities and stock market: [curriculum vitae]. manual / [O.S. Pious, N.S. Orlova, A.L. Svechkin]. – Lviv: Magnolia 2010, 2014 – 361 pp.
2. Overview of the Ukrainian stock market for January-February 2017 / National Bank of Ukraine. General Department of Monetary Policy [Electronic Resource]. – Access mode: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=29A85F8982CB77AB019563CDA8D774F3?id=895095>.
3. National Commission on Securities and Stock Market [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/info>.
4. Information agency "UNIAN" [Electronic resource]. – Access mode: <http://economics.unian.net>.
5. Levus N. Prospects for the development of the stock market of Ukraine / N. Levus. – Lviv: LNU named after Ivan Franko, EKF, 2015. – 42 p. [Electronic resource]. – Access mode: <http://libfor.com/index.php?newsid=783>.
6. Vityuk N. The stock market of Ukraine and prospects for its development / N. Vityuk [Electronic resource]. – Access mode: <http://libfor.com/index.php?newsid=1532>.
7. Ulynets-Khodakivska V. Integration of Ukraine into the EU Single Market for Financial Services / V. Ulynets-Khodakivska // Ukraine BusinessReview. – 2016. – No. 5. – P. 1.

Stock market: current state and development prospects

Zavoloka L.O.

Senior Instructor,
University of Customs and Finance

Linnik A.O.

Student,
University of Customs and Finance

Kolesnik D.S.

Student,
University of Customs and Finance

The article analyzes the peculiarities of functioning of the stock market of Ukraine, as well as substantiates directions for increasing its liquidity and efficiency. An analysis of the main tendencies and patterns of stock market development, dynamics of volumes of trades has been analyzed. Conclusions are made regarding the further development of the stock market in Ukraine, as well as several recommendations aimed at improving the stock market situation in the future.

In the stock market of Ukraine, securities are traded in documentary and non-documentary forms, registered and bearer. In order to conclude on a stock exchange or on an organized over-the-counter market securities agreements issued in a documentary form, securities are immobilized at the depository servicing them.

Rights to participate in management, income generation, etc. can be exercised since the introduction of changes to the register of holders of registered securities. The ownership of bearer securities, issued in documentary form, passes to the new owner from the moment of transfer (delivery) of securities. In the case of alienation of immovable bearer securities, the ownership of securities passes to the new owner from the moment they are credited to the account of the owner of the custodian.

One of the main sources of information on the development of emerging markets for international investors is the data collected and disseminated by the international rating agency Standard & Poor's. According to the classification "Standard & Poor's," Ukraine is classified as "Frontier markets", which includes, in addition to Ukraine, 36 other countries (in particular, Romania, Slovenia, Cyprus, Panama). "Frontier

markets" are markets that are small compared to "Emerging markets" (from the English "emerging markets").

During January 2018, the volume of corporate investment fund shares registered by the Commission amounted to UAH 2.23 billion, which is more than UAH 1.8 billion compared to the data for the same period in 2017. As of the start of registration as of January 31, 2018, the number of registered corporate and mutual investment funds amounted to 2 342 collective investment institutions, of which:

- 544 – corporate investment funds,
- 1,798 – unit investment fund.

The stock market in one or another country is characterized, first of all, by the volume of stock trading in securities, the number of securities traded on stock exchanges. As a result of trades on the organized market during January, the volume of exchange contracts with securities amounted to 21.5 billion UAH. During January 2018, compared to the same period in 2017, the volume of stock exchange contracts with securities at trade organizers increased by 49.4% (or by UAH 7.1 billion) (January, 2017 – UAH 14.3 billion).

The research of the current state of the national stock market has shown that, in general, it has a strong development potential. The directions of market perfection should be based on solving the identified developmental problems and can be grouped into four main groups:

- improvement of the legislative framework;
- development of stock infrastructure;
- expansion of bidding and harmonization of its structure;
- Improving the tools and capitalization of the market as a whole.